

KÖNYV- ÉS FOLYÓIRATSZEMLE

Tomasz Gawliczek, Piotr Godlewski: There are always two sides of the same coin – a brief polemic on the unitary patent system (from a Polish perspective) (Az éremnek mindig két oldala van – egy rövid vita az egységes szabadalmi rendszerről lengyel szemszögből).
Lexology. 2022. október 12.

2022-ben erőteljesen felgyorsultak az egységes szabadalmi rendszer bevezetésével kapcsolatos munkálatok. Az egységes hatályú európai szabadalom intézménye és az Egységes Szabadalmi Bíróság (Unitary Patent Court, UPC) tevékenysége nemcsak azokat az európai uniós tagállamokat érinti, amelyek vállalták, hogy a semmiből építik ki az új rendszert. Ha a nagyobb képet nézzük, nem kétséges, hogy a vonatkozó egyezmény (UPCA) hatálybalépésével bevezetett változások (kisebb-nagyobb mértékben) valójában egész Európát érintik.

Ebben a helyzetben Hamlet kérdése – „lenni (az új szabadalmi rendszeren belül) vagy nem lenni?” – kissé más értelmet nyer, különösen Lengyelország szempontjából, amely csatlakozott az egységes szabadalmi oltalmi rendszer létrehozására irányuló megerősített uniós együttműködéshez, de a mai napig nem írta alá az UPCA-t. Két lengyel szabadalmi ügyvivő, akik ugyanabban a szabadalomjogi irodában dolgoznak, kissé eltérő módon látja a választ erre a kérdésre. Ez a kétpólusú vita egy szélesebb körű, évek óta tartó vita része, amely még ennél is alapvetőbb kérdésre vonatkozik: Európának valóban szüksége van az újonnan létrehozott szabadalmi rendszerre?

Az UPCA-rendszertől való távollétnek szükségszerűen azt kell jelentenie, hogy nem létezik? – Piotr Godlewski megjegyzései

A 2013. február 19-i megállapodást, amely létrehozta az egységes joghatállyal bíró európai szabadalommal és az UPC-vel kapcsolatos előkészítő bizottságot, az Európai Unió 24 tagállama írta alá. Az Európai Unió 27 jelenlegi tagja közül (2022-től az Egyesült Királyság már nem tagja a közösségnek) három ország nem csatlakozott ehhez a megállapodáshoz: Horvátország, Spanyolország és Lengyelország.

Ami érdekes, az egységes hatályú európai szabadalmat és az Egységes Szabadalmi Bíróságot alkotó új szabályozás – amelynek hatálybalépése 2023-ra van kitűzve – a fent említett 24 ország közül csak 17 országban lesz kötelező érvényű. Ciprus, Csehország, Görögország, Írország, Magyarország, Románia és Szlovákia még nem ratifikálta az UPCA-t (kérdés, hogy szándékosan-e).

Ez a rövid számszerű elemzés azt hivatott bemutatni, hogy az európai szabadalmak világában nincs egyetértés az új intézményeket illetően. Azt feltételezni, hogy az összes EU-tagállam egy hangon fog beszélni, messzemenő naivitás lenne.

Ezeket a számokat figyelembe véve feltehetjük a kérdést, hogy a Lengyelország árnyékban maradásáról szóló döntést az új rendszer kialakításában elvesztett lehetőségnek kell-e tekinteni. A válasz bizonyos mértékig igen, hiszen ha valaki nem része az új rendnek már működésének kezdetétől fogva, elveszítheti befolyását annak alakítására. Ezt tartalmazza Tomasz Gawliczek alábbi véleménye, aki Lengyelország hiányát az új rendszerben potenciális „veszteségnek” tartja.

Azonban elsősorban nem veszteségről, hanem a jelenlegi helyzet által teremtett lehetőségről kellene beszélnünk. Lengyelország hiánya az UPCA-rendszerben nem jelenti azt, hogy az egységes hatályú európai szabadalmak végül – bizonyos időkereten belül – nem lesznek területünkön kötelezők.

Bár Lengyelország nem írta alá az Egységes Szabadalmi Bíróságról szóló megállapodást, nem lépett ki a megerősített együttműködési mechanizmusból sem [amely az UPCA mellett uniós jogi aktusokból áll: az Európai Parlament és a Tanács 1257/2012/EU sz. rendelete (2012. december 17.) az egységes szabadalmi oltalom létrehozása területén történő megerősített együttműködés végrehajtásáról, valamint a Tanács 1260/2012/EU sz. rendelete az egységes szabadalmi oltalom létrehozása területén történő megerősített együttműködés végrehajtásáról]. Mi a megerősített együttműködés? Ez egy olyan, az európai uniós eljárásokban előirányzott mechanizmus, amely lehetővé teszi az államok számára, hogy bizonyos területeken nagyobb mértékű integráció mellett döntsenek. Az egységes hatályú európai szabadalomra és az egységes szabadalmi oltalom rendszerére hivatkozva Lengyelországnak lehetősége volt arra, hogy állást foglaljon, és befolyásolja az elfogadott rendeletek végső formáját.

Bár Lengyelország továbbra is a periférián maradt – még a már említett 7 államnál is nagyobb mértékben, amelyek még mindig nem ratifikálták az UPCA-t –, nem olyan határozottan képviseli álláspontját, mint Spanyolország, amely a kezdetektől fogva nem vett részt a megerősített együttműködésben, és teljesen elhatárolódott az új intézményektől.

Ebben a szakaszban senki sem tudja, hogy a Lengyelország által képviselt álláspont több pozitív vagy több negatív eredményt hozhat-e. Az biztos, hogy a Lengyelország által képviselt álláspont biztonságos abban az értelemben, hogy az UPCA-rendszerhez való csatlakozás bármikor lehetséges. Bizonyára számos tényező fogja befolyásolni a csatlakozás pontos időpontját.

Már sokat írtak az új rendszerrel kapcsolatos kételyekről, valamint az új intézmények pozitív szempontjairól, amelyeket egyesek már évtizedek óta várnak. Azonban csak a folyamatban levő visszavonási eljárások, a benyújtott „opt-out” kérelmek, a benyújtott perek, a benyújtott fordítások stb. tényleges számai alapján lehet majd értékelni, hogy minden érdekelt fél szempontjait figyelembe vették-e.

Köztudott, hogy a kezdetben hozott döntések meghatározhatják az UPC további intézkedéseit, és ha kezdetől fogva nem veszünk részt a rendszerben – amit Lengyelország tett, amely kizárta magát a rendszerből –, az megfoszt bennünket a jogalkotásra gyakorolt befolyástól. Úgy tűnik azonban, hogy nincs olyan joghatóság a világon, ahol ne lenne fejlőd-

dés a bíraskodásban, és ennek megfelelően ez lesz a helyzet az UPC esetében is. A tizedik, századik és ezredik eset hatással lesz a joggyakorlatra, ugyanakkor a garanciákra, a szabadságjogokra és végül mindazok aggodalmaira is, akik szabadalmazott műszaki megoldások alapján cselekszenek. A folyamatban levő eljárások lehetővé teszik annak értékelését, hogy kereskedelmi szempontból milyen hatással lesz az egyes iparágak működésére, és milyen tényleges hatásai lesznek a helyi (nemzeti) jogalanyokat érintő eljárásoknak. Végül az egy-egyes joghatállyal bíró európai szabadalmak száma fogja megmutatni, hogy az új rendszer mekkora hatást gyakorol a helyi gazdaságokra, és hogy több lehetőséget (a verseny fokozása révén) vagy több kockázatot (a kevésbé innovatív és inkább reprodukálható jellegű kv-k tevékenységi szabadságának csökkentése révén) jelent-e.

Az Európai Unió minden egyes tagállamának (a közös szabályozáson és bizonyos esetekben a közös valután kívül) megvan a maga történelme és megvannak tapasztalatai, amelyek a politikai döntéseket is befolyásolják. Ez a geopolitikai tényező – különösen a lengyel keleti határon túli legutóbbi eseményeket figyelembe véve – döntő fontosságúnak bizonyulhat. A változó valóságot tekintve Lengyelországnak, amely az Európai Unió határországa, rugalmasan kell döntenie arról, hogy használ-e és milyen eszközöket, hogy a lehető legtöbbet nyerjen, és a lehető legkevesebbet veszítsen.

Csaknem egy évtized telt el a legutóbbi elemzés óta, amely meghatározta a vállalkozások, a politikusok és az egész lengyel iparjogvédelmi közösség álláspontját. Ez egy hosszú időszak, amely alatt sok minden megváltozott. Ezért a 2012/2013-ban bemutatott nézetekkel kapcsolatban érvényes aggályok többsége mára elvesztette jelentőségét.

Az új rendszer működésének kezdettől fogva történő szoros és rugalmas megfigyelése, valamint a szomszédos országok tapasztalataiból való tanulás lehetővé teszi Lengyelország számára, hogy helyes döntést hozzon. Nyilvánvaló, hogy ha mind a 24 állam, amelyik aláírta az előkészítő megállapodást, már a kezdetektől fogva aktívan részt vett volna az új rendszerben (végül 17 állam lett), és ha az Egyesült Királyság nem lépett volna ki az Európai Unióból, és végül ha Lengyelország lett volna az egyetlen uniós ország, amelyik kimaradt a megerősített együttműködésből, és teljes mértékben bojkottálta volna az új rendszer létrehozását, akkor bizonyára más lett volna a véleményem. Egy ilyen megközelítést lehetőségként definiálni nem lett volna indokolt.

A jelenlegi körülmények között azonban Lengyelország helyzetét lehetőségként kezelem, és az okos politikai döntésektől, valamint a szoros és alapos elemzéstől és az adatok értékelésétől függ, hogy mi mint ország élünk-e ezzel a lehetőséggel.

Az UPCA-hoz csatlakozni készülő későn érkezők csak nyerhetnek? – erre a kérdésre válaszol Tomasz Gawliczek, PhD

A jogi változások (különösen a rendszerszintűek) mindig kérdéseket vetnek fel a kapcsolódó következmények területén. Bizonyos eredmények előre láthatók, de a valódi értékelés e tekintetben csak bizonyos idő elteltével történhet meg. Érdemes-e tehát megvárni az UPCA végrehajtásával kapcsolatos események további alakulását, hogy biztosak lehessünk abban,

hogyan fog működni ez a rendszer a gyakorlatban? Ilyen javaslatot tett a fentiekben Piotr Godlewski. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy a Lengyelországban eddig lezajlott vita csak arra a kérdésre összpontosított, hogy csatlakozzunk-e az új rendszerhez vagy sem.

Ebben az összefüggésben érdemes emlékeztetni arra, hogy az Európai Unió megerősített együttműködési mechanizmusában való részvétel önkéntes jellegű. Ezért a csatlakozással Lengyelország – hasonlóan a többi országhoz, amelyek már aláírták az UPCA-t, de még nem ratifikálták a megállapodást – kötelezettségeket vállalt az együttműködés céljainak elérésével kapcsolatban. Így Lengyelország részvétele ebben a tervben már eldőlt. Továbbá, a ma feltett kérdés, hogy Lengyelország csatlakozását ehhez az új rendszerhez véglegesíteni kell-e, felváltja az a kérdést, hogy pontosan mikor kell ezt a csatlakozást véglegesíteni.

Kétségtelen, hogy a legjobb megoldások gyakran azok, amelyek már bizonyítottan működnek. Ha az egységes szabadalmi rendszer hosszabb távon hatékonynak és megbízhatónak bizonyul (az UPCA-szabályok első felülvizsgálatára a megállapodás hatálybalépésétől számított hét év elteltével kerül sor), akkor minden bizonnyal fokozatosan nőni fog az abban résztvevők száma. Figyelembe kell azonban venni, hogy az UPCA-hoz későn csatlakozó államoknak nemcsak az UPC már meglévő ítélkezési gyakorlatát kell elfogadniuk, hanem a bíróság megalapozott működési módjait is. Ezek folyamatosan fejlődni fognak a teljes egységes szabadalmi csomag szabályainak alkalmazási folyamata során, beleértve az időközben elfogadott végrehajtási jogi aktusokat is.

Ráadásul az új rendszerhez később csatlakozó államokra az „egységes hatás” kisebb mértékben terjed ki, mint a jelenlegi résztvevőkre. Ez abból a feltételezésből következik, hogy az egységes hatályú európai szabadalomnak különböző generációi vannak. E tekintetben várható, hogy ezekben az országokban a nemzeti szabadalmi bíróságok szerepe még mindig nagyobb lesz, mint az UPC-é, különösen figyelembe véve az átmeneti rendelkezések formáját és azt a tényt, hogy a körülményekhez képest a műszaki megoldások viszonylag nagyobb része a klasszikus európai szabadalommal védett lesz az új szerződő tagállamok területén.

Ugyanakkor hangsúlyozni kell, hogy Lengyelország hiánya a rendszerben nem eredményezi azt, hogy az egységes szabadalmi csomagban elfogadott megoldások nem lesznek hatással az Európai Unió más országaiban üzleti tevékenységet folytató lengyel vállalkozókra. Amennyiben az egységes joghatással bíró európai szabadalmat megsértik, ahelyett, hogy Lengyelországban perelnék őket – ami akkor történne, ha ez az ország aláírná és ratifikálná az UPCA-t –, a jogosultak az UPC helyi részlegei előtt fognak perelni az Európai Unió más országaiban, ami nyilvánvalóan növeli az ilyen perek lefolytatásának költségeit. Ráadásul, ha ugyanazt a szabadalmat Lengyelországban kell érvényesíteni, a pereskedés megismétlődhet. Ekkor egy ilyen jogvitára egyszerre kerül sor a varsói szabadalmi bíróság és az UPC külföldi helyi részlege előtt.

A Lengyelországnak az UPCA-hoz való csatlakozásával kapcsolatos vita során bemutatott érvek közül különösen azokat emelték ki, amelyek arra mutattak rá, hogy az új rendszerhez való csatlakozás után megsokszorozódik az ebben az országban érvényes európai szabadal-

mak száma. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy a szabadalmi jog jellege az innovációs tényezőre és az ahhoz kapcsolódó beruházások ösztönzésére korlátozódik. Úgy tűnik, hogy a szabadalmi oltalom szerepét és jelentőségét az új rendszer működésében élenjáró államok is így látják. Litvániának, Lettországnak vagy Bulgáriának – figyelembe véve például az EPO statisztikáit az ezekből az országokból származó szervezetek számára 2021-ben megadott európai szabadalmak számáról – több kétsége lehet e kérdéssel kapcsolatban, mint Lengyelországnak, bár nem fogalmazzák meg azokat.

Végül a „várankozás” stratégiája, amely abban áll, hogy megfigyeljük, hogyan működik az új szabadalmi rendszer a gyakorlatban, és a későbbiekben csatlakozunk ehhez a rendszerhez, politikai jellegű kockázatokat is rejt magában. Néha előfordul, hogy a döntés meghozatalának elhalasztása a döntés tárgyát képező kérdés jelentőségének csökkenéséhez, vagy (szélsőséges esetben) annak a nyilvános vitában való teljes háttérbe szorulásához vezet. Az UPC elindításával kapcsolatos munkálatok dinamikus előrehaladását látva Írország most vissza kíván térni az UPCA ratifikálásáról szóló vitára. Ez jó példa, és megerősíti, hogy itt a megfelelő pillanat arra, hogy a még mindig bizonytalan államokban újraindítsuk a témával kapcsolatos megbeszéléseket.

Az egységes európai szabadalmi rendszer létrehozására irányuló munkálatok csaknem 50 évig tartottak. Az a várankozás, hogy az egységes szabadalmi csomagon alapuló rendszer mellett teljesen más rendszer fog kialakulni, legalábbis bizonyos mértékig idealista megközelítésnek tűnik. Mindannyian tisztában vagyunk azzal, hogy az UPCA nem példaértékű megoldás, de lehetővé teszi, hogy legalább néhány olyan kiindulási feltételt megvalósítsunk, amelyeket már jó ideje az európai gazdaság versenyképességének a világ más gazdaságaival szemben mért növelése szükségességével összefüggésben terjesztettek elő. Tehát valóban az a helyzet, hogy csak Európa konszolidációs folyamatának megfigyelése a szabadalmi oltalom kérdéseivel kapcsolatban nagyobb hasznot hozhat a rendszeren kívül állóknak, mint a rendszer alkotóinak? A fenti érveket figyelembe véve úgy tűnik, hogy a válasz egyelőre egyértelmű.

Ezeknek a különböző véleményeknek ki kell zárniuk egymást?

Mérsékelt szkepticizmus és korlátozott lelkesedés – ezekkel a kifejezésekkel lehet a legjobban jellemezni az egységes szabadalmi csomagban szereplő megoldásokkal kapcsolatos általános polémia két álláspontját. Bár ez sokkal hosszabb vita tárgyát képezi, két fontos kérdésben mindketten egyetértünk. Először is, Európának szüksége van a szabadalmi rendszer reformjára. Másodszor, a hatékony megoldások kidolgozásához csak egy olyan érdemi vita jelenthet jó kiindulópontot, amelyben különböző nézeteket mutatnak be. Ezért kívánjuk Európának, Lengyelországnak és olvasóinknak, hogy pontosan ilyen érdemi vitákat folytassanak ebben a kérdésben.

Dr. Palágyi Tivadar